
ЮВІЛЕЇ

«У серці Бог, він носить вишиванку»: до ювілею Олександра Забарного

29 квітня 2026 року членові кафедри української мови, літератури, культурології та журналістики факультету філології, історії та політико-юридичних наук Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя ОЛЕКСАНДРОВІ ВАДИМОВИЧУ ЗАБАРНОМУ виповнилося 70 років! Колектив Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя дружно і дружньо вітає колегу зі славним ювілеєм.

Український учений-методист, поет, прозаїк, драматург, літературознавець, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови, літератури, культурології та журналістики, декан філологічного факультету (2004–2018 рр.), очільник Центру регіонального вивчення культури Полісся імені професора Г. В. Самойленка, член Національної спілки письменників України та член Національної спілки журналістів України, випускник Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя навчався на українському відділенні філологічного факультету впродовж 1973–1977 рр.

Навчання у стінах славного Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя якісно й докорінно змінило світобачення та світорозуміння юнака. Особлива роль у подальшій долі Ювіляра належить доцентам кафедри української літератури – Лесі Йосипівні Коцюбі та Павлові Олександровичу Сердюку, якому

7 квітня 2026р. було присвячено 100-річний ювілейний вечір. Його майстерно підготував та натхненно промодерував О. В.Забарний. Саме Павлові Олександровичу – членові спілки письменників СРСР, відомому літературознавцю, критику, керівникові літературної студії Ніжинського державного педінституту завдячує Ювіляр своїми успіхами і досягненнями. Особливе пошанування і вдячність висловлює Олександр Вадимович керівникові літстудії, кураторові академгрупи, у якій він навчався, за здійснення і шкільних, і студентських задумів та мрій, і сьогоднішніх звершень на письменницькій ниві.

Значну роль у горизонтах світобачення і світовідчуття студентства 70-х відіграла Леся Йосипівна Коцюба, яка викладала на першому курсі усну народну творчість, давню літературу та проводила заняття з практикуму з виразного читання. Двох років активного спілкування вистачило, щоб *«у свідомості юнака відбувся злам і він повного мірою зрозумів, наскільки вагомим для нього стає слово «Україна»* (Григорій Самойленко). Пізніше Олександр Вадимович відтворить атмосферу і події тих років у драмі «Леся».

Позитивна психоемоційна атмосфера на філологічному факультеті Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя й особлива аура творчості на зустрічах в аудиторіях, засіданнях літературної студії не лише стали одним із підставових чинників формування інтелектуально-естетичного потенціалу юнаків та дівчат, а й гартували характер, формували новий світогляд, в основі якого – свобода творчої думки і слова, нові підходи до розвою національного художнього стилю. *«У серці Бог, він носить вишиванку»*, – напише один зі студентських ватажків літературної студії 70-х Олександр Самійленко.

Проте студіюванням дисциплін з української філології та працею над удосконаленням художніх форм рідного слова на засіданнях літературної студії не обмежувалася творча душа Олександра Забарного. Активний спудей був актором студентського театру, яким керував незабутній Петро Максимович Кобернюк; був і капітаном студентської команди КВК, редагував факультетську стіннівку «Філолог», виконував обов'язки фізорга факультету, уходив до складу збірних команд Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя з волейболу та футболу, став спортсменом-першорозрядником, очоливши спортивно-масовий сектор на філологічному факультеті.

У 1977 році на вчителювання в Товкачівську середню школу, що на рідній Прилуччині, благословив молодого випускника незабутній Федір Степанович Арват, академік, ректор-легенда, людина, яка скрізь і

завжди вміла творити добро. Ось як про це згадує сьогодиншній Ювіляр: *«Даного слова я не порушив. Свою педагогічну ниву розорював сумлінно і наполегливо, щедро поливаючи її потом. П'ять років роботи у сільській школі не минули марно. Створив літературно-мистецький клуб «Прометей», заснував шкільний театр, постійно вдосконалював методику проведення уроків з української мови та літератури, став керівником методичного об'єднання учителів-словесників. Набутий досвід дав змогу перейти працювати на посаду інспектора шкіл Прилуцького райвно. Прийшло визнання...»* (із кн.: «Академік Федір Арват. Наука творити добро: спогади, публікації»).

Талановитого й успішного педагога помітили керівники районного відділу народної освіти. Від лютого 1983 року до грудня 1986 року Олександр Вадимович Забарний обіймав посаду інспектора шкіл Прилуцького відділу народної освіти. Двадцять п'ять шкіл району було в підпорядкуванні молодого інспектора. І тут домінував ентузіазм керманича, який умів щедро ділитися досвідом, давати необхідні поради, безвідмовно допомагати у вирішенні кадрових та фінансових проблем, завжди надавав методичну допомогу щодо організації навчального процесу. Роботи було чимало, водночас усе частіше зринала думка про повернення до омріяного – до викладацької праці.

Мрія стала реальністю в грудні 1986 року, коли Ювіляр обійняв посаду викладача української мови та літератури Прилуцького педагогічного училища імені Івана Франка. Проте вже з 1 вересня 1987 року улюбленця студентів, педагога з ґрунтовними філологічними знаннями й дидактичними компетентностями, активною життєвою позицією було призначено на посаду заступника директора училища з навчально-виховної роботи. Незабаром про методичний кабінет передового педагогічного досвіду Прилуцького педучилища та його очільника, що перебував у постійному творчому русі, дізналися в багатьох освітянських спільнотах України. Родзинкою діяльності методичного кабінету стали науково-практичні семінари, які об'єднували педагогів з усіх навчальних закладів регіону, акумулюючи передовий педагогічний досвід. На один із таких семінарів у 1992 році завітав Федір Степанович Арват, академік, ректор Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя. Федір Степанович високо оцінив діяльність педагогічного колективу училища, запропонувавши відразу кілька педагогічних проєктів щодо співпраці двох сусідніх закладів освіти. Так розпочалася підготовка вчителів-філологів у Ніжині за скороченим терміном навчання на базі випускників педучилищ

України. Одночасно ректор запросив Олександра Вадимовича до Гоголівського інституту для употужнення новоствореної кафедри методики викладання української мови та літератури. Колишньому випускникові Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя з великим педагогічним досвідом (15 років!) відразу було запропоновано посаду старшого викладача кафедри методики викладання української мови та літератури.

Усе подальше творче, наукове й викладацьке життя Олександра Вадимовича пов'язане з рідною альма-матер. Тут Ювіляр працював на посадах старшого викладача (1992–1996 рр.) і доцента (від 1997 р.) кафедри методики викладання української мови та літератури, начальника навчального відділу (1996–1998 рр), проректора з соціально-гуманітарних питань та виховної роботи (1998–2000 рр), проректора з навчальної та методичної роботи (2000–2004). Із січня 2004 року до липня 2018 року Олександр Вадимович очолював рідний і дорогий його серцю філологічний факультет. Із липня 2018 року Ювіляр працював на посаді доцента кафедри української літератури, методики її навчання та журналістики. Від 1 листопада 2024 року Олександр Вадимович працює на новоствореній кафедрі української мови, літератури, культурології та журналістики факультету філології, історії та політико-юридичних наук; очолює Центр регіонального вивчення культури Полісся імені професора Г. В. Самойленка.

У Ніжинській вищій школі Ювілярові пощастило зустріти щирих, добрих керманичів, наставників та колег. Із теплом у серці, повагою і пошануванням говорить він сьогодні про своїх старших колег, про тих, хто завжди був поруч, підтримував, радив і допомагав. Передусім це дорогі серцю й незабутні заслужений працівник освіти України, доцент Петро Макарович Никоненко та заслужений діяч науки і техніки України, професор Григорій Васильович Самойленко.

У співпраці з керівниками та колегами закладу вищої освіти в Ніжині пройдено всі етапи реформування навчального закладу з інституту до класичного університету; здійснено ліцензування та акредитацію низки освітньо-професійних програм першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів; упродовж 2004–2018рр. на філологічному факультеті ліцензовано низку нових спеціальностей, серед яких Філологія, Журналістика, Філологія. Словянські мови та літератури (переклад включно); переоформлено іменні аудиторії факультету та музейний комплекс. У всіх сферах педагогічної праці відчувалися справжня залюбленість у філологію, високе почуття обов'язку керівника факультету й депутата Чернігівської обласної ради VI скликання.

Сьогодні Олександр Вадимович Забарний добре відомий в Україні науковець, учений-методист, викладач, улюбленець студентів. Основний напрям наукових студій Ювіляра – дослідження художнього образу в літературних творах класиків українського дискурсу та сучасних авторів; літературне краєзнавство, формування світоглядних позицій учнів та студентів.

Бібліографічний покажчик Ювіляра 2026 року фіксує понад 200 наукових праць, серед яких низка навчально-методичних посібників для вищої та загальноосвітньої шкіл, опубліковані у фахових виданнях України та Польщі наукові статті й методичні студії.

Плідна науково-педагогічна й адміністративна діяльність Олександра Вадимовича відзначена Грамотою Верховної Ради України (2015); Почесними Грамотами Чернігівської обласної державної адміністрації (1998) та Чернігівської обласної ради (2009, 2016); нагрудним знаком МОН України «Відмінник освіти України» (2000); нагрудним знаком МОН України «Петро Могила» (2006), нагрудним знаком МОН України «За наукові та освітні досягнення» (2026).

Науково-педагогічна діяльність Олександра Забарного вдало поєднана з письменницькою. Виняткова залюбленість у художній світ рідного слова, високе почуття українськості й ідентичності вирізняють Ювіляра й на письменницьких дорогах і стежках. Поетичний дебют письменника відбувся ще в шкільні роки, коли на сторінках міськрайонної газети «Правда Прилуччини» були опубліковані його перші твори. Пізніше поетичні («мережані та кучеряві») рядки друкувалися на шпальтах «Деснянської правди», «Гарту», «Молоді України», у журналах «Ранок», «Сільські Обрії» та ін.

Олександр Забарний автор трьох оригінальних поетичних збірок та близько двадцяти книг прози, драматургії і публіцистики, у яких поєднано риси ніжного лірика, витонченого психолога людських душ і майстра сюжетних побудов у прозових творах. А ще Ювіляр гострий і актуальний публіцист сучасності, який вражає читацький загаль своїми самобутніми творами. У видавництвах Києва, Чернігова, Ніжина, Прилук побачили світ його книги: збірки поезій «Пастелі Полісся» (1992), «Акорди серця» (2003), «Стежина пам'яті моєї» (2010); книги прози та драматургії «Лелеки не зраджують» (1995), «Калинова сповідь» (2011), «Під знаком «білої плями» (2012), «Грішниця» (2014), «Обриси на серці» (2017), «Зорепад над Калюжницями» (2018); літературознавча розвідка «До таїни образу» (1997), книга публіцистики «За лаштунками літа» (2006), книга краєзнавчого спрямування «Ніжин. Кам'яна квітка українського бароко» (2020), «Митець чистого

серця» (2021), «Багряні терикони» (2022), «По обидва береги серця» (2024) та ін.

Ювіляр майстерно проводить авторські вечори-зустрічі, які збирають письменників-побратимів, колег і студентську молодь. Учасники авторського поетичного вечора «Калинова сповідь» в кінці заходу окреслили основні риси поетичної творчості Олександра Забарного: *«Джерело поетичного натхнення Олександра Забарного – у пристрасній любові до Поліського краю, у дослідженні людської душі, у невгамовній спразі до спілкування. Його Поезія тиха і негаласлива, проте чиста і справжня. У ній немає ніякого пафосу, а лунає лише те справжнє й українське, яке так гріє душу»* (Галина Осіпова).

Результатом плідної письменницької праці стали заслужені відзнаки. Ювіляр став лауреатом Міжнародної літературної премії імені М. Гоголя «Тріумф» (2013), Міжнародної літературної премії фундації Вільного Українського Університету, США (2017); низки обласних літературних премій імені Михайла Коцюбинського (2014) та Леоніда Глібова (2011), муніципальної премії ім. Л. Забашти «Квіт папороті» (2018) та ін. Твори письменника перекладалися англійською, білоруською та російською мовами.

Та найбільшою насолодою для сьогодишнього Ювіляра є, проте, спілкування з молоддю, організаторська діяльність, викладацька та громадська праця. Він активно керує літературною студією університету, очолює редакційну раду університетської газети «Альма матер» та Центр регіонального вивчення культури Полісся імені професора Г. В. Самойленка, майстерно презентує свої праці і книги колег (нещодавно – книгу Анатолія Шкуліпи «Над рівнем моря»), бере участь у щорічному конкурсі ліцеїстів «Стежка до Тараса». І найголовніше – це спрямуванні своєї енергії в потрібне русло, це пошук нових творчих рішень, удосконалення в усіх царинах стрімкого життя.

Висловлюючи слова щирої подяки за сумлінну багаторічну працю на викладацькій, науковій і письменницькій нивах, бажаємо Вам, дорогий Ювіляре, козацького здоров'я, творчого довголіття, завжди перебувати в полоні свіжих ідей і захоплень, бути таким активним і натхненним ще многії і благодійні літа!

Надія Бойко – в.о. завідувача кафедри української мови, літератури, культурології та журналістики;

Володимир Мартиненко – декан факультету філології, історії та політико-юридичних наук